

Chapter 1

What's in a name?

Aveam motiv să fiu fericit, cel puțin să mă bucur. Eram în autobuzul 35 în drum spre Liceul „C.A. Rosetti“ din Floreasca, la care fusesem numit profesor prin ordin ministerial. Nu era o oră de vârf. Alesesem un loc nu departe de șofer. Ce bine că puteam sta jos; nu eram complet refăcut, oboseam repede. Clădirile defilau în fața ochilor mei fără să-mi trezească interesul. Nici măcar Spitalul Colțea, de unde mă externaseră pe răspunderea mea în urmă cu câteva zile. Fusesem internat cu un sindrom Ménière. Nu-l făcusem din pricina epuizării, doar eram în vacanță, ci dintr-un motiv banal în acea vreme: nu putusem să-mi apăr drepturile.

La Universitate, la intersecție, am avut timp să privesc Teatrul Național construit pe locul unde, în anii 1950, se afla Circul Krateyl, marea noastră atracție în copilărie. Ne cățăram pe garduri, rupeam liliac din curțile vecinilor și făceam un buchet frumos. Îl dădeam controloarei de bilete și ea ne lăsa să vedem dresura de elefanți, de cai. Râdeam ca proștii la glumele tâmpite ale clovnului. Îi știam numele: Ciacanica. Cinematograful Patria îmi aducea aminte de prima și ultima oară când am chiulit de la școală. În ultimul an. Împreună cu Florentina. Ce frică ne-a fost. Nu ne-am liniștit decât atunci când lumina

s-a stins și mâinile ni s-au întâlnit. Erau toate puncte de reper în universul amintirilor mele și eu abia le zăream.

Ca întotdeauna la început de an școlar, visasem și de data asta că nu-mi făcusem tema la matematică. Terminasem școala de mult, împlineam în curând treizeci și unu de ani. Visul nu era o obsesie, ci doar expresia simțului datoriei, al responsabilității. Nu-mi dădea pace, dar numai așa am reușit să-mi păstrez cinstea, liniștea interioară și speranța intacte, un mare ajutor în profesia mea. Și un capital care, într-o societate normală, este o garanție a evoluției tale ca ființă umană. Nu și în România la începutul anilor '70, cu corsetul ei ideologic, cu Securitatea care îi strângea corzile și nu te lăsa să respiri. Îl simțisem din plin la Liceul „Matei Basarab“. A fost o mare greșală să aleg fosta școală la repartitie. Deși dosarul meu nu era public, în numai șapte zile aflaseră toți, inclusiv elevii, că eram un „pușcăriaș“. Nimic în înfățișarea, în comportamentul și în ținuta mea nu justifica eticheta pusă, și totuși nu mi-a fost deloc ușor să lucrez într-un mediu în care toată lumea îmi cunoștea trecutul greu ca o cortină de fier. Eram vulnerabil. De fapt, alesesem liceul ca să sfârșesc odată cu trecutul negru.

— Luând taurul de coarne?! a strigat tata îngrozit.

— Nu, creștinește! Am făcut tabula rasa, i-am iertat.

— Te-au iertat și ei pe tine?

Aici a fost greșala. Mă gândisem la profesorii mei de altădată. Mă bucuram să-l revăd pe Iacob Crișan, profesorul nostru de matematică. Îi spuneam Tigru Akbar. Fusesse reclamat că nu răspundea dacă un elev i se adresa cu „tovarășe profesor“. Eram toți obligați să folosim cuvântul „tovarășe“ ca formă de adresare. La ora următoare de mate, ne-a zis:

— Am fost criticat că nu aud bine. Ia să vedem. Spuneți-mi ceva.

Știam la ce se referă. Ne-am ridicat în picioare.

— Domnule profesor!

— Nu strigați așa de tare, că aud și ceilalți.

Nu mai era în școală, ieșise la pensie. În schimb, eram coleg cu profesorul de sport Popescu Dan, Bismarck, disciplina și ordinea în persoană, cu domnul Munteanu, profesor de istorie, cu doamna Badia, profesoară de geografie. M-am bucurat să-l întâlnesc în cancelarie pe Mihai Coconea, tot un fost elev al liceului. Preda matematica. Pe ei i-am avut în minte când am ales liceul. Nu-i pusesem deloc în balanță tocmai pe ceilalți, pe tovarăși, „dosarul viu“ – ochii și urechile Securității. Ce scăpare!

Cei doi ani la „Matei Basarab“, deși petrecuți în infernul lui Sartre, nu sunt ani pierduți, au fost ani de ucenicie. Îmi iubeam profesia. Îmi plăcea să spun „meseria de profesor“. Mă impresionase sintagma folosită de Ludovic al XIV-lea în memoriile sale: „meseria de rege“. Regele Soare o întrebuițează cu o naturalețe care te pune pe gânduri. Cum înțelegeam eu „meseria de profesor“? Nu ajunge să predai, trebuie să trăiești fiecare clipă din oră, să ridici calitatea relației cu elevii, care, în cazul meu, se datora în mare parte tânărului care am fost și pe care îl purtam în suflet.

Știam în ce pericol se aflau din cauza celor mai frumoase însușiri ale vârstei: visarea, entuziasmul, optimismul, dragostea, înclinarea spre fapte nobile, credința că pot învinge balaurul roșu, simțul dreptății pe fundalul lipsei lor de experiență. Trecusem și eu prin asta și voiam să-i ajut să devină independenți. Să gândească liber. Să-și apere drepturile. Să caute adevărul, să nu accepte nimic de-a gata, să treacă totul prin grila de valori personală. Asta e menirea școlii: să-l ajute pe elev să deosebească între aparențe (de care e plină viața) și realitate,

pentru a ajunge la adevăr. După primele luni de tatonări, încercări și eșecuri, le-am propus un dialog bazat pe respect reciproc. Cu moștenirea asta am plecat de la „Matei Basarab“.

Orice început e greu, dar, totodată, și o șansă.

Nu știam mare lucru despre noua mea școală, în afară de nume, Liceul „C.A. Rosetti“, și de ceea ce îmi spusese Mircea Tatos: „școală-pilot, copii foarte buni, premianți, colegi simpatici“. Ce-ți poate spune un nume despre o școală? Constantin Alexandru Rosetti, din familie de domnitori, a fost unul dintre conducătorii Revoluției de la 1848. În anii de exil în Franța, a studiat pentru a putea să-și ajute patria când se va întoarce în țară. Era, desigur, un exemplu de mare patriot și România i-a fost recunoscătoare. Chiar și noua orânduire.

M-am uitat în jur. Nu mai eram decât șapte călători în autobuz. L-am rugat pe șofer să-mi spună unde trebuie să cobor pentru Liceul „C.A. Rosetti“.

— Știți strada?

— Da. Garibaldi 11.

— O să vă anunț.

I-am mulțumit și am revenit la locul meu. Scăpat de aglomerația din centrul orașului, autobuzul prinsese viteză. Strada urca. Locurile mi se păreau cunoscute.

Prima oară când m-am aventurat departe de casă a fost în 1953, în timpul Festivalului Mondial al Tineretului de la București. Eram cu sora mea și căutam Sala Floreasca. Am ajuns în dreptul unui gard de lemn, înalt de cel puțin doi metri și lung cât puteam vedea cu ochiul liber. Încercam să mă uit printre scânduri, să văd ce era de cealaltă parte, când, deodată, o poartă s-a deschis, scârțâind din toate încheieturile, și în

cadrul ei a apărut un țigan. Speriat, am făcut un pas înapoi. Dacă eram singur, o luam la fugă.

— Ce te belești, bă?!

Rămăsesem cu ochii pironiți pe imaginea de coșmar pe care o dezvăluia poarta deschisă. Un drum cobora vertiginos spre o baltă. De o parte și de alta se aflau colibe făcute din resturi de materiale de construcție aruncate de oameni la gunoi. O groază de copii goi-puşcă se bălăceau în şiroaiele de apă provenite din căldările cu lături. Ce strigăte de fericire! Doi dintre ei s-au rupt de grup și, urlând, s-au repezit la găinile care ciuguleau în mizeria de pe drum. Un bărbat scund, cu plete, a sărit cu gura la ei. Căinii au început să latre. Câteva femei cu părul încâlcit și cu căldări în mână stăteau la taclale, altele, cu mâinile în șold, își vedeau de gălceava lor. Purtau fuste lungi, colorate. Un bătrân, călare pe fundul unei găleți, își fuma tacticos țigara în hărmălaia de nedescris. Felicia m-a tras de acolo. Nu ne-a mai ars de Sala Floreasca. Ne-am întors iute acasă.

Imaginea de atunci, Groapa Floreasca ascunsă după un gard vopsit, umanitatea pe treapta cea mai de jos a existenței, m-a urmărit toată viața, trezind în mine dorința să schimb lumea, s-o fac mai bună. Șase ani mai târziu, pe când eram încă minor, am fost arestat și condamnat pentru aderare la o organizație anticomunistă, Frontul Eliberării Naționale. Au urmat cinci ani de sclavie la fermele Securității. De trecutul ăsta încercam să scap, deși totul îmi aducea aminte de el. Până-ntr-o zi, când am dat de o maximă a lui Solomon Înțeleptul: „Dă viață trecutului, uitându-l.“ Un paradox, dar și o provocare.

Acum aveam o șansă unică: participarea la un experiment într-un nou liceu cu noi colegi și noi elevi, unde nimeni nu știa

mare lucru despre mine. Cu excepția lui Mircea și a lui Radu, doi colegi de la facultatea de filologie pe care am urmat-o toți trei după 1964, când am fost eliberați din închisoarea politică în care ne-au aruncat evenimentele anilor 1950. Ei au fost arestați în 1956, în timpul revoluției maghiare. Erau studenți, s-au solidarizat cu poporul maghiar, Radu chiar a făcut parte din comitetul de organizare a protestului studenților din București împotriva invaziei trupelor sovietice în Ungaria, eu, în 1959. Ne lega trecutul comun, experiența anilor de represiune, care ne intrase în sânge. Mă bucuram să iau parte la experimentul Rosetti alături de ei.

Autobuzul s-a oprit la stație.

— Coborâți la prima. Traversați și luați-o printre blocuri. „You can't miss it“, am spus în sinea mea.

— Mulțumesc.

Am recunoscut strada Ceaikovski, pe care locuisem câteva luni când eram student în anul II, dar nu cunoșteam cartierul, nu știam de existența liceului. Pe atunci, plecam dimineața la facultate și mă întorceam seara.

Înainte să cobor, i-am mulțumit șoferului încă o dată. Am luat-o printre blocuri. Toate la fel, până și puietii plantați de elevi duminica, la muncă voluntară cu prezența obligatorie. Mergeam încet, cu pasul măsurat, să liniștesc bătăile inimii și sufletul care gonea la întâlnirea cu viitorul. Îmi spuneam în gând: „Calm, calm, calm...“ M-am oprit în fața liceului, o clădire nouă cu două etaje într-un cartier nou. O construcție după un proiect unic. O întâlneai în Drumul Taberei și în Berceni, unde locuia sora mea. Am împins poarta și m-am îndreptat pe alee spre scara de la intrare. Nu sunt superstițios, dar, înainte să trec pragul, am fost atent să pășesc cu dreptul și să-mi spun: „De acum înainte, numai prezentul contează.“

Nu era o frază aruncată la întâmplare, ci mai degrabă o dovadă că mă preocupa mult maxima lui Solomon. Dă viață trecutului, uitându-l. Nici vorbă să renunț la amintiri, să-mi sărăcesc sufletul. Cum puteam eu să-l uit pe tânărul care am fost? Cine poate uita prima dragoste?

Am deschis ușa și am intrat în holul liceului. Cu dreptul. Mă așteptam să văd un elev de serviciu, dar, în locul lui, l-am întâlnit chiar pe secretarul școlii, un bărbat la cincizeci de ani, cu părul vâlvoi și zâmbetul plăcut. Ținea un dosar în mâna stângă. M-am prezentat și i-am spus că o caut pe doamna Dumitrescu. Îi simțeam privirea cercetătoare. Venisem îmbrăcat corect, în costum. Aveam și servietă. Nu mai voisem să risc. În prima zi la „Matei Basarab“ directorul Stancu, și el tot în cămașă, mă trimisese acasă să pun o haină pe mine:

— Ești tânăr, aici avem și eleve, vrei să-ți vadă...

Era și acum cald, vara bucureșteană nu ține seama de calendar, dar, când ți-ai propus să o iei de la capăt, eviți să repeți greșelile din trecut. Secretarul mi-a zâmbit binevoitor.

— Doamna Dumitrescu e în biroul doamnei directoare Tîrea, a spus arătând ușa din fața secretariatului. Haideți cu mine.

A bătut la ușă de formă și a intrat, fără să aștepte să fie invitat.

— A sosit și ultimul profesor de engleză. Suntem în formație completă.

Directoarele stăteau de vorbă în fața unui birou. Le vedeam pentru prima oară, dar am știut imediat care dintre ele conduce experimentul și care, liceul. Doamna Dumitrescu, înaltă, uscățivă, cu tenul măsliniu, îmbrăcată simplu, cu fustă și bluză în culori închise, avea un aer academic, auster, emana demnitate. M-a surprins zâmbetul plin de tristețe. Doamna

Tirea, mai mică de statură, purta o rochie elegantă care îi scotea în evidență corpul bine făcut. O femeie atractivă care pune preț pe feminitate: părul coafat, mâna îngrijită, buzele discret rujate. M-am prezentat.

— Teodorescu Alexandru.

Ochii ei ageri m-au cântărit dintr-o privire.

— Când ați terminat facultatea?

M-a surprins întrebarea. Nu avea dosarul meu?

— În '70.

— Aveți un colectiv tânăr, tovarășa Dumitrescu. Ați obținut tot ce v-ați dorit.

— Da, laborator de fonetică, profesori tineri, entuziaști și bine pregătiți. Tovarășul ministru se interesează personal de mersul proiectului.

Directoarea s-a așezat la birou, unde o aștepta secretarul cu hârtiile de iscălit.

— Mergem în cancelarie, mi-a spus doamna Dumitrescu.

Am salutat și am ieșit. Nu se vedea niciun elev pe culoar, nu se auzea niciun zgomot în afara pașilor noștri. Abia atunci mi-am dat seama că elevii mai aveau patru zile de vacanță. Nu-mi refăcusem încă forțele, nu mă puteam concentra. Eram tot sub influența diazepamului, deși nu-l mai luam de o săptămână. În cancelarie, doamna Dumitrescu m-a prezentat profesorilor prezenți, după care, noi, englezii, ne-am retras într-o clasă. Am dat mâna cu Radu, cu Mircea, nu ne mai văzuserăm de mult timp. M-am bucurat s-o reîntâlnesc pe Micky Constantinescu, colegă de an. Aș fi vrut să vorbesc cu ei, dar doamna Dumitrescu ne-a făcut semn. Ne-am așezat în bănci. O ședință de catedră, am zis în gând.

— Ți-ai ales un nume?

Îmi spusese la telefon să mă gândesc la un nume englezesc, dar nu înțelesesem că era pentru mine. Uitasem între timp. L-am auzit pe Mircea:

— *I am Henry.*

— *My name is Randolph*, a spus Radu mustăcînd.

Luat pe nepregătite, am vrut să spun Alexander dar, în ultima clipă, m-am răzgândit:

— Alec.

— Pamela, s-a prezentat doamna Dumitrescu. Ai ales numele bine, scurt și ușor de memorat. Toți avem nume englezești, și elevii, și noi. În oră creăm un mediu cât se poate de *british*, vital pentru învățarea limbii, și evităm tot ce ar putea să-i rupă magia. Ann o să vă pună la dispoziție fișele cu *drills* pentru clasa a IX-a. Le copiați cu indigo. Aranjați între voi, mă refer la noii colegi, ce capitole de gramatică și de fonetică copiază fiecare pentru ceilalți doi. E mult de lucru, așa mai câștigați ceva timp.

Anca Tănăsescu, Ann, șefa catedrei de engleză, a luat cuvântul. A explicat, cu vocea ei domoală de ardeleancă, la ce folosesc fișele, la ce sunt bune aceste exerciții pe care le numeau *drills*.

În drum spre stația de autobuz, Mircea m-a oprit:

— Vezi cât de intens se lucrează aici, nici n-am avut timp să te întrebăm cum te mai simți.

— Acum, la aer, mai bine. Vă mulțumesc amândurora că v-ați gândit la mine. La „Basarab“ mi-ar fi mâncat zilele.

— Așteaptă să cunoști elevii. Mulți dintre ei sunt capabili să urce o treaptă.

Era un mare compliment din partea lui. Știam la ce se referă, vorba adesea de scara valorilor, de mulțimea celor fără de număr care nu reușesc să se ridice de la sol, de calitățile de

care ai nevoie ca să-ți iei zborul spre prima treaptă. Nu dădea nici doi bani pe scara socială. Noi, oricum, nu aveam acces la ea.

— Proiectul are un mare merit: ne-a adus împreună.

Tipic Mircea. A început serios și a terminat râzând.

N-am așteptat deloc în stație, ne-am suit în autobuz și fiecare s-a așezat unde a găsit loc. Eram obosit, dar fericit. Făcusem față unei zile foarte, foarte lungi după patru săptămâni de spital. Îmi dorisem întotdeauna s-o iau de la capăt. Aveam acum ocazia. Și soluția: noua relație profesor–elev în cadrul experimentului Rosetti, în special numele englezesc ales de fiecare și faptul că ne spuneam pe nume. Îmi dădeam seama de impactul pozitiv al noii identități. Adolescentul, înaripat de fantezia vârstei, de credința că totul e posibil, își poate ușor imagina că este Sandra, John, Mary, Peter. Naturalețea lui este molipsitoare. Pe de altă parte, dispărea bariera dintre dascăl și școlar, nu și respectul care atingea o treaptă superioară, era reciproc. Mai greu era pentru noi, adulții, cunoșteam bine valoarea unui nume în societate, deși nu spune mai nimic despre caracterul persoanei. Mi-am adus aminte de Radu când s-a prezentat. Randolph are o rezonanță medievală. Întâlnisem numele în biografia lui Winston Churchill, tatăl lui era Lord Randolph.

Am ales într-adevăr bine, cum a spus Pamela? Ce ușor îi spun numele acum, în gând. Să mă văd când o să fiu față-n față cu ea. În orice caz, doamna Dumitrescu și-a ales bine numele, i se potrivește. Alec vine de la Alexandru, dar nu are aceeași încărcătură. În greacă, Alexandros înseamnă „apărător al omului“. Am scos câteva fișe din servietă să le studiez atent. Exercițiile se bazau pe metoda Mauger. Se pleca de la o structură. Ce m-a surprins a fost descrierea mai multor jocuri pentru activarea noilor cunoștințe predate în prima oră. Nu reușeam să mi-l imaginez pe Mircea jucându-se cu elevii în clasă. Nici pe

Radu și nici pe mine. Am încercat să privesc această activitate din punctul de vedere didactic al Pamelei și totul mi-a apărut într-o altă lumină. Nu învățasem atâtea lucruri la joacă, în copilărie? Nu oboseam deloc, nu mă stresam. La ședința de catedră eram numai noi, adulții, și jocul nu a prins. În clasă, însă, cu elevii, datele problemei se schimbă radical. Entuziasmul și voioșia lor ne vor molipsi.

Doamna Tirea nu păruse deloc încântată când a spus: „Ați obținut tot ce v-ați dorit.“ Engleza câștiga tot mai mult teren în detrimentul altor materii, „C.A. Rosetti“ se transforma din școală de cartier în liceu-pilot cu predare în limba engleză și avea mare căutare. În catedra noastră erau două inspectoare, urma să vină o profesoară din Anglia. Se vedea clar că ministrul Învățământului dorea reușita proiectului.

Am coborât pe rând. Întâi Mircea, la Piața Romană, Radu, la Universitate, iar eu, la Sfântul Gheorghe. Până când eram din nou în formă, decisesem să locuim la părinți. Câștigam cel puțin un sfert de oră, nu era mult, dar pentru mine orice secundă conta. M-am dus direct la librăria de lângă intrarea în bloc și am cumpărat zece foi de indigo și douăzeci de coli de hârtie. Eram obișnuit să urc cele douăzeci și una de trepte până la etajul unu în fugă. Nici vorbă. M-am oprit de două ori. Am stat în fața ușii până mi-am recăpătat suflul. Când am intrat, casa era plină, mă așteptau în hol. Toți cu frunțile brazdate, numai Ina și Șușu alergau din cameră în cameră.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat mirat.

— Cum ce s-a întâmplat? Stăm aici de două ore și ne facem tot felul de gânduri, a spus mama îngrijorată. Ești în convalescență. Ai uitat ce-a zis medicul? Vrei să-ți revină sindromul?

Am căutat-o din priviri pe Luiza. O oprise pe Ina din fugă și îi aranja părul. Și ea părea speriată. Se uita pe sub genele lungi la mine.

— Doctorul Ghimpețeanu nu a pus în balanță bucuria mea de a participa la proiectul Rosetti. E o forță, nu-i stă nimic în cale, nici măcar sindromul Ménière. Nu-mi vine nici acum să cred, școala are teren de tenis, bazin de înot. Știți cine-i coleg cu mine? Georgescu, căpitanul echipei naționale de tenis. Antrenorul lui Țiriac și Năstase.

M-am oprit, am respirat adânc și am continuat.

— Și profesorii de engleză, toți unul și unul. Tineri și prietenoși. Acum chiar pot privi înainte. Renăscut din propria cenușă!

— Rareori te aude omul vorbind așa, a intervenit tata.

Mama a bătut din palme.

— Nu vă e foame? Haide la masă! Ina, Șușu, spălați-vă pe mâini!

Am rămas la urmă cu Felicia.

— Îi pot înscrie pe copii la voi?

— De ce nu? Elevii vin la „Rosetti“ din tot orașul.

M-am uitat la soră-mea.

— Nu crezi că drumul e lung, din Berceni până-n Floreasca? Faci mai mult de o oră.

— Da, dar ce contează e că merg la o școală bună.

— Foarte bună.

Imediat după masă, m-am retras în camera mea să mă gândesc la întâlnirea cu colegii. A fost o ședință de catedră cum nu cunoscusem la „Matei Basarab“. Totul, absolut totul era nou: metoda, principiile, relațiile. Niciunul dintre noi nu a pronunțat cuvântul, dar ceva îmi spunea că toți gândeam la fel: experimentul Rosetti era o adevărată revoluție în învățământul românesc.